

OPŠTI PRINCIPI VASPITNOG RADA

- **Načela ili principi vaspitnog rada** sadrže zahtjeve opšteg značaja koji se postavljaju svima onima koji se praktično bave vaspitnim radom. Oni se izvode iz cjeline koncepcije vaspitanja, iz saznatih zakona do kojih se došlo proučavanjem vaspitanja i iz postavljenog cilja i zadatka vaspitanja. Vaspitači su dužni da se u svom radu pridržavaju zahtjeva sadržanih u načelima vaspitanja. U pedagoškoj literaturi se najčešće ističe sledećih 8.

1. Načelo uvažavanja ličnosti vaspitanika.
Vaspitanik se u procesu vaspitanja shvata kao subjekt, kao aktivni učesnik sopstvenog vaspitanja i razvijanja sopstvene ličnosti. Ovo načelo znači prije svega da vaspitač treba dobro da upozna svakog svog vaspitanika, a na osnovu toga uvažava individualne osobenosti i tome prilagođava svoj rad koji je individualizovan i diferenciran. Ovo načelo ne znači popustljivost, već što više uvažavanja ličnosti to više zahtjeva prema njoj. Ovo načelo sadrži u sebi zahtjev i za jednak i ravnopravan odnos vaspitača prema svakom vaspitaniku.

2. Načelo ličnog angažovanja vaspitanika u procesu vaspitanja.

Svjesna aktivnost je uslov, ali i rezultat vaspitanja; Puna i raznovrsna aktivnost jedinke koja se vaspitava;

Do stvaralačke ličnosti se može doći jedino njenim aktivnim angažmanom u vaspitnom procesu; Samo se putem lične aktivnosti može pokrenuti i realizovati proces interiorizacije – pounutrašnjevanja;

Dijete nije čovjek u malom niti pasivni sudionik vaspitnog procesa;

Svjesna aktivnost učenika podrazumijeva i kvantitativno i kvalitativno poboljšanje njegove uloge u vaspitnom procesu;

Poštovanje ovog principa doprinosi uklanjanju barijera na liniji učitelj-učenik;

Takođe, njegovo poštovanje je snažan motivacioni faktor za učenika, te vodi osamostaljivanju učenika i formiranju sposobnosti za samoobrazovanjem;

Učenik nije sam objekat već i subjekat vaspitnog procesa, njegov kreator;

Adekvatno primjenjen ovaj princip doprinosi da učenik samog sebe bolje i objektivnije procjenjuje, da formira realnu sliku o sebi i sopstvenim postignućima i u skladu sa tim podesi nivo svoji ambicija;

Ovaj princip ima svoju biološku, psihološku i sociološku osnovu;

3. Načelo mnogostranosti vaspitnog rada

Svaka ličnost bez obzira kako tumačili njenu strukturu uvijek se ispoljava kao integralna i jedinstvena cjelina (psihička i fizička).

U vaspitnom radu postoje sadržaji, metode, sredstva, situacije koje više djeluju na razvoj jedne (npr. kognitivne nego emotivne) komponente ličnosti. Zbog toga vaspitač mora svoj vaspitni rad programirati organizovati i ostvariti tako da on pruža realne mogućnosti za razvoj svih komponenti ličnosti vaspitanika. Sa druge strane, mogućnost istovremenog djelovanja na razvoj više komponenti jedne ličnosti rezultat je saznanja da je razvoj tih komponenti međusobno povezan, pa često i uslovljen. Pri ovome je neophodno individualno poznavanje vaspitanika i stvaranje uslova i situacija koje omogućuju što svestranije angažovanje svakog vaspitanika u što više različitih razvojnih oblasti ličnosti.

4. Načelo socijalizacije

Socijalizacija ličnosti podrazumijeva njeno *osposobljavanje za nesmetano uključivanje i funkcionisanje u društvu uopšte*, te u različitim društvenim grupama i odnosima;

Danas se sve više govori i o *socijalnoj inteligenciji* individue, tj. do koje je mjere ona adaptirana na život, rad, komunikaciju i interakciju u društvu; Ranije *kolektivističke teorije vaspitanja* su stavljale isuviše veliki naglasak na kolektivu, na neki način podređivali potrebe jedinke potrebama kolektiva, što je svakako imalo negativnih uticaja na svestran razvoj ličnosti i razvoj koji je u skladu sa individualnim sposobnostima i ambicijama;

Treba imati na umu da se principi socijalizacije i individualizacije, ukoliko se ispravno tumače i sprovode, *međusobno ne isključuju*. Naime, slobodu individue i nije moguće ostvariti u socijalnoj izolaciji;

Socijalizacija jedinke i njena adaptacija na kolektiv (zajednicu – društvenu grupu) nije proces u kome je jedinka pasivna, već naprotiv, on podrazumijeva njen aktivan angažman i rad, te učešće u realnim životnim situacijama. Socijalizacija takođe podrazumijeva vaspitanje putem kolektiva i za kolektiv, tj. kolektiv je i objekat i subjekat vaspitanja;

Kolektiv podrazumijeva i razvoj osjećaja pripadnosti grupi, razvoj učeničke samouprave i promjenu uloge vaspitača u tom procesu.

- **Individualizacija** je v.o. pristup koji se bazira na individualnim razlikama među pojedincima/djecom i koji uzima u obzir sve one sposobnosti i osobenosti koje dijete donosi u vaspitno-obrazovni proces. Cilj učitelja jeste da otvori mnoštvo mogućnosti za svu djecu, da ohrabri različitosti, da pomogne djeci da postignu pune potencijale i da pomogne djeci da ostvare ciljeve koje su sami sebi postavili.
- **Dimenzije individualnosti su:** Sposobnosti i uzrast; Porodično nasleđe i kultura; Stil učenja; Temperament; Pol; Interesovanja;

- **5. Načelo doslednosti**

Ako je u v. radu svaki sadržaj, metoda sredstvo itd. dobro osmišljen i odabran onda treba uporno i dosledno insistirati na ostvarivanju programiranog, na ispunjavanju dogovorno postavljenih zahtjeva.

U nedoslednom radu gubi se i privlačnost za same vaspitanike (npr. pohvale i kazne).

Razumljivo postoje i situacije koje zahtjevaju da se izvrše izmjene u planiranom vaspitnom radu, kada to prilike zahtjevaju (ono što se nije moglo predvidjeti). Kad je moguće vaspitanicima se svaka promjena mora obrazložiti i argumentovati.

Zahtjev da vaspitanici dosledno ispunjavaju svoje obaveze znak je uvažavanja njihove ličnosti. Ličnost vaspitača kao primjer ima veoma značajnu ulogu u vaspitavanju mladih.

6. Načelo cjeloshodnosti, usmjerenosti vaspitanja.

Vaspitni rad može dati željene rezultate samo ako je svjesno stavljen u funkciju određenog cilja i zadataka vaspitanja, odnosno ako je vaspitaču i vaspitanicima jasno šta vaspitanjem treba postići.

Vaspitni rad je po svojoj prirodi cjelishodan i samo takav ima smisla i opravdanje za organizovanje. To je važnu u putu od bližih, konkretnijih ka višim i daljim ciljevima i zadacima.

7. Načelo organizovanosti.

Vaspitni rad mora biti odgovorno planiran, programiran, ostvarivan, usmjeren, jednom rečju dobro organizovan.

Organizovanost ne znači šablonizam i krutost već razumnost, sistematičnost i doslednost, ali i prognostičnost u radu.

Nema cjelishodnosti i usmjerenosti bez organizovanosti.

8. Načelo uvažavanja pedagoških saznanja i opredjeljenja

Sve aktivnosti koje čine vaspitanje moraju biti naučno zasnovane; Nastavni sadržaji koji se djeci pružaju moraju biti naučno proučavani i provjereni;

Poštovanje ovog principa ne bi trebalo da vodi u ogoljeni scijentizam, tj. da se čovjeku brane drugi načini spoznaje;

Pod naučnom zasnovanošću ne treba isključivo posmatrati empirijski saznate činjenice, već i saznanja do kojih dolaze društvene nauke ne-empirijskim putem;

Tekovine nauke predstavljaju osnov za formiranje naučnog pogleda na svijet od strane učenika;

Zahtjev za naučnošću treba biti u skladu sa zahtjevom da neki sadržaj ima i vaspitni karakter.